

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

16. mai 2013*

Õigusalane koostöö tsiviilasjades — Valikuline kohtualluvus lepinguvälise kahju puhul — Mitme isiku osalemine piiriüleselt ühe ja sama ebaseadusliku teo toimepanemisel — Võimalus määrata kohtualluvus kindlaks sellise teo toimepanemise koha järgi, mille ei pannud toime kostja, vaid üks teine kahju tekitaja (wechselseitige Handlungsortzurechnung)

Kohtuasjas C-228/11,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Landgericht Düsseldorf (Saksamaa) 29. aprilli 2011. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 16. mail 2011, menetluses

Melzer

versus

MF Global UK Ltd,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president A. Tizzano, kohtunikud A. Borg Barthet, J.-J. Kasel, M. Safjan (ettekandja) ja M. Berger,

kohtujurist: N. Jääskinen,

kohtusekretär: ametnik C. Strömholm,

arvestades kirjalikus menetluses ja 5. juuli 2012. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Melzer, esindajad: *Rechtsanwalt* S. Volaric-Huppert, *Rechtsanwalt* F. Marzillier, *Rechtsanwalt* G. Guntner ja *Rechtsanwalt* W. A. Meier,
- MF Global UK Ltd, esindaja *Rechtsanwalt* C. Gierets,
- Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze, K. Petersen ja J. Kemper,
- Tšehhi valitsus, esindajad: M. Smolek ja J. Vlácil,
- Portugali valitsus, esindaja: L. Inez Fernandes,
- Šveitsi valitsus, esindaja: D. Klingele,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

— Euroopa Komisjon, esindajad: A.-M. Rouchaud-Joët ja W. Bogensberger,
olles 29. novembri 2012. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab seda, kuidas tõlgendada nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42) artikli 5 punkti 3.
- 2 Taotlus esitati Melzeri ja MF Global UK Ltd (edaspidi „MF Global”) vahelises kohtuvaidluses, mille ese on nõue hüvitada optioontehingu tegemise käigus tekitatud kahju.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Määruse nr 44/2001 põhjendusest 2 ilmneb, et selle määruse eesmärk on kehtestada siseturu häireteta toimimise huvides „sätted, millega ühtlustatakse eeskirjad kohtualluvuse konflikti kohta tsiviil- ja kaubandusajades ning lihtsustatakse vorminõudeid, et käesoleva määrusega seotud liikmesriikide kohtuotsuste vastastikune tunnustamine ja täitmine oleks kiire ja lihtne”.
  - 4 Määruse põhjendustes 11, 12 ja 15 on märgitud:
    - „(11) Kohtualluvuse eeskirjad peavad olema hästi etteaimatavad ning lähtuma põhimõttest, et tavaliselt on kohtualluvus seotud kostja alalise elukohaga ning seepärast peab kohtualluvus alati olema olema, välja arvatud teatavatel täpselt määratletud juhtudel, kui kohtuvaidluse sisu või osapoolte autonoomia eeldab teistsugust seotust. Selleks et ühiseeskirjad oleksid läbipaistvamad ja et vältida kohtualluvuse konflikte, peab juriidilise isiku alaline asukoht olema autonoomselt määratletud.
    - (12) Lisaks kostja alalisele elukohale peaks kohtualluvusel olema ka muid aluseid, mis toetuksid tihedale seosele kohtu ja menetluse vahel või aitaksid kaasa tõrgeteta õigusemõistmisele.

[...]

  - (15) Harmoonilise kohtumõistmise huvides tuleb samaaegsete menetluste võimalust võimalikult vähendada ja tagada, et kahes liikmesriigis ei tehta vastuolulisi kohtuotsuseid [...]
- 5 Kohtualluvuse eeskirjad on toodud sama määruse II peatükis.
- 6 Määruse II peatüki 1. jakku „Üldsätted” kuuluva artikli 2 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Käesoleva määruse kohaselt kaevatakse isikud, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, selle liikmesriigi kohtutesse nende kodakondsusest hoolimata.”
- 7 Määruse samasse jakku kuuluva artikli 3 lõikes 1 on sätestatud:

„Isikuid, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, saab teise liikmesriigi kohtusse kaevata üksnes käesoleva peatüki 2.–7. jaos sätestatud korras.”

- 8 Määruse nr 44/2001 II peatüki 2. jakku „Kohtualluvus erandjuhtudel” [mõiste „kohtualluvus erandjuhtudel” asemel on edaspidi kasutatud täpsemat vastet „valikuline kohtualluvus”] kuuluva artikli 5 punktides 1 ja 3 on ette nähtud:

„Isiku, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib teises liikmesriigis kaevata:

1. a) lepingutega seotud asjades selle paiga kohtusse, kus tuli täita asjaomane kohustus;
- b) kui ei ole kokku lepitud teisiti, käsitatakse käesoleva sätte kohaldamisel asjaomase kohustuse täitmise kohana:
  - müügi puhul kohta liikmesriigis, kus lepingu kohaselt kaubad üle anti või kus need oleks tulnud üle anda,
  - teenuste osutamise puhul kohta liikmesriigis, kus lepingu kohaselt teenuseid osutati või kus neid oleks tulnud osutada;
- c) kui ei kohaldata punkti b, kohaldatakse punkti a;

[...]

3. lepinguvälise kahju puhul selle paiga kohtusse, kus kahjustav sündmus on toimunud või võib toimuda”.
- 9 Määruse samasse jakku kuuluva artikli 6 punkt 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Isiku, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib kaevata ka:

1. juhul kui kostjaid on mitu, selle paiga kohtusse, kus on neist ühe alaline elukoht, tingimusel, et nõuded on sedavõrd tihedalt seotud, et eri menetlustest tulenevate vastuoluliste otsuste ohu vältimiseks oleks soovitav neid menetleda ning otsuseid teha üheskoos”.

Saksamaa õigus

- 10 Saksamaa tsiviilseadustiku (Bürgerliches Gesetzbuch; edaspidi „BGB”) § 830 „Kaastädeviijad ja osavõtjad” kohaselt:

„(1) Kui mitu isikut tekitas kahju ühiselt toime pandud õigusvastase teoga, vastutab igaüks kahju eest. Sama kehtib, kui ei ole võimalik välja selgitada, kes osavõtjatest oma teoga kahju tekitas.

(2) Kaastädeviijatega loetakse võrdseks kihutajad ja kaasaaitajad.”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 11 Eelotsusetaotlusest nähtub, et Berliinis (Saksamaa) elav Melzer värvati telefoni teel kliendiks ja tema toimikut haldas Weise Wertpapier Handelsunternehmen (edaspidi „WWH”), mille asukoht on Düsseldorf (Saksamaa). Nimetatud äriühing avas Melzeri nimele konto äriühingus MF Global, mis on Londonis (Ühendkuningriik) asuv maaklerfirma. MF Global tegi sellelt kontolt tasu eest optsoontehinguid kõnesoleva isiku huvides.

- 12 Melzer tegi aastatel 2002-2003 kindlaks määratud kontole sissemakseid kogusummas 172 000 eurot. MF Global maksis talle 9. juulil 2003 välja 924,88 eurot. Melzer esitab kahju hüvitamise nõude nende summade vahe (171 075,12 eurot) ulatuses.
- 13 MF Global esitas Melzerile arve 120 USA dollari suuruse komisjonitasu kohta. Ta pidas kinni 25 USA dollarit ja kandis ülejäänud 95 USA dollarit üle WWH-le.
- 14 Melzer on seisukohal, et WWH ja MF Global ei selgitanud talle piisavalt optioontehingutega seotud riske. Samuti ei teavitatud teda objektiivselt MF Globali ja WWH vahel sõlmitud komisjonitasu käsitlevast kokkuleppest (*kickback agreement*) ja sellest tulenevast huvide konfliktist. Melzeri arvates on MF Global seetõttu kohustatud maksma talle hüvitist tahtliku ja õigusvastase kaasaaitamise eest WWH poolt kahju tekitamisele.
- 15 Landgericht Düsseldorf leidis, et Saksamaa kohtutel on rahvusvaheline pädevus määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 alusel, kuna kahju tekkis Saksamaal. Varaline kahju, mille hüvitamist hageja taotleb, tekkis Saksamaal, kuna sissemaksed Londonis asuvale kontole tegi ta Saksamaalt ja kahju tekkis seoses varaga, mille ta oli paigutanud krediitiasutuses avatud kontole.
- 16 Eelotsusetaotluse esitanud kohus esitab siiski küsimuse enda pädevuse kohta määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 alusel. Kuna kahju tekkis Berliinis ja mitte Düsseldorfis, tuleb ka vastavalt sellele kindlaks määrata kahjustava sündmuse toimumise koht. Kuna MF Global tegutseb üksnes Londonis, saab Düsseldorfile tuginedes lähtuda üksnes WWH tegevusest.
- 17 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul on Saksamaa tsiviilkohtumenetluses selline alternatiivne seos kaastädeviijate ja kaasaaitajate poolt õigusvastase teo toimepanemise kohaga võimalik ning see oleks Melzeri asjakohaseid väiteid arvestades käesolevas asjas mõeldav.
- 18 Selles olukorras otsustas Landgericht Düsseldorf menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [...] määruse nr 44/2001 [...] artikli 5 punktis 3 lepinguvälise kahju puhul sätestatud kohtualluvust arvesse võttes on juhul, kui lepinguvälise kahju põhjendanud teo panid piiriüleselt toime mitu isikut, võimalik kasutada [kahjustava sündmuse toimumise] paiga kindlaksmääramiseks alternatiivset seost õigusvastase teo toimepanemise kohaga?”

Eelotsuse küsimuse analüüs

- 19 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma küsimusega sisuliselt teada, kas määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et see võimaldab väidetavalt kahju tekitanud isiku – kes ei ole selle kohtuvaidluse pool – õigusvastase teo toimepanemise koha alusel luua kohtualluvuse ühe teise isiku suhtes, kes osales samuti väidetava kahju tekitamises, kuid kes ei ole pannud tegu toime selle kohtu tööpiirkonnas, mille poole on vaidluse lahendamiseks pöördutud.
- 20 Eelotsusetaotluses nendib selle esitanud kohus, et Saksamaa õigus tunnustab sellist võimalust „alternatiivse seose kaudu õigusvastase teo toimepanemise kohaga”. Seega küsib ta nimetatud normi võimaliku *mutatis mutandis* kohaldamise kohta käesolevas asjas.
- 21 Kõigepealt tuleb arvestada, et eelotsusetaotluse esitanud kohus märkis, et kuigi Melzeri ja MF Globali vahel oli lepinguline suhe, tugineb põhikohtuasja hagi üksnes lepinguväliste võlasuhete õigusele. Järelikult piirdub käesolev eelotsuse küsimus üksnes määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 tõlgendamisega.

- 22 Tuleb ka meenutada, et määruse nr 44/2001 sätteid tuleb tõlgendada iseseisvalt, võttes arvesse määruse süsteemi ja eesmärgi (vt eelkõige 16. juuli 2009. aasta otsus kohtuasjas C-189/08: Zuid-Chemie, EKL 2009, lk I-6917, punkt 17 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 25. oktoobri 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-509/09 ja C-161/10: eDate Advertising jt, EKL 2011, lk I-10269, punkt 38).
- 23 Neid täpsustusi silmas pidades tuleb rõhutada, et üksnes erandina määruse nr 44/2001 artikli 2 lõikes 1 toodud üldisest põhimõttest, mis määrab kohtualluvuse selle liikmesriigi kohtutele, mille territooriumil on kostja alaline elukoht, näeb määruse II peatüki 2. jagu ette teatava hulga valikulisi kohtualluvusi, mille hulgas esineb ka määruse artikli 5 punktis 3 sätestatud kohtualluvus.
- 24 Kuna kohtualluvuse määramisel selle paiga järgi, kus kahjustav sündmus on toimunud või võib toimuda, on tegemist valikulise kohtualluvusega, tuleb seda tõlgendada kitsalt ning tõlgendus ei tohi kaugemale minna määruses nr 44/2001 otseselt ette nähtud juhtudest (vt analoogia alusel eespool viidatud kohtuotsus Zuid-Chemie, punkt 22).
- 25 Siiski tuleb ka märkida, et määruse nr 44/2001 artikli 5 punktis 3 kasutatud väljendis „paik, kus kahjustav sündmus on toimunud või võib toimuda” on peetud silmas nii kahju tekkimise kui ka kahju põhjustanud sündmuse toimumise paika, millest tulenevalt võib kostjat hageja valikul kaevata kas ühe või teise asjaomase paiga kohtusse (19. aprilli 2012. aasta otsus kohtuasjas C-523/10: Wintersteiger, punkt 19 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 26 Selles osas on väljakujunenud kohtupraktikas leitud, et määruse nr 44/2001 artikli 5 punktis 3 ette nähtud kohtualluvuse eeskiri põhineb vaidluse ning kahjustava sündmuse toimumise või toimuda võimise koha kohtu vahelisel eriti tihedal seosel, mis õigustab sellele kohtule pädevuse andmist tõrgeteta õigusemõistmise tagamise ja menetluse nõuetekohase kujundamise põhjustel (vt eespool viidatud kohtuotsused Zuid-Chemie, punkt 24, ja eDate Advertising jt, punkt 40).
- 27 Nimelt on selle paiga kohtul, kus kahjustav sündmus on toimunud või võib toimuda, lepinguvälise kahju puhul reeglina parimad tingimused kohtuasja lahendamiseks eelkõige tänu tihedale seosele vaidluse esemega ning kergemale tõendite kogumise võimalusele (vt selle kohta 1. oktoobri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-167/00: Henkel, EKL 2002, lk I-8111, punkt 46, ja eespool viidatud kohtuotsus Zuid-Chemie, punkt 24).
- 28 Kui tehakse kindlaks üks käesoleva otsuse punktis 25 meenutatud kohtupraktikas tunnustatud seostest, siis sellega peaks olema võimalik järelikult luua kohtualluvus, mis on objektiivselt parimas kohas hindamaks, kas menetluse vastaspoole puhul on täidetud vastutust põhjustavad asjaolud; asjaomane seos peab esinema selle kohtu tööpiirkonnas, mille poole on asja lahendamiseks pöördutud (vt selle kohta 25. oktoobri 2012. aasta otsus kohtuasjas C-133/11: Folien Fischer ja Fofitec, punkt 52).
- 29 Selles osas tuleb nentida, et esitatud küsimus ei puuduta mitte ainult kahju tekkimise paiga kindlakstegemist, vaid ka - nagu seda märkis kohtujurist enda ettepaneku punktis 40 - väljendi „kahju põhjustanud sündmuse toimumise paik” tõlgendamist sellises olukorras, kus juriidilise isiku vastu on pöördutud eelotsusetaotluse esitanud kohtusse ja selle aluseks ei ole asjaolu, et juriidiline isik on ise tekitanud kahju selle kohtu tööpiirkonnas, vaid asjaolu, et kahju on väidetavalt tekitanud keegi teine.
- 30 Kuid eelotsusetaotluses kirjeldatud asjaoludel, kus väidetava kahju ühe oletatava tekitaja vastu on pöördutud kohtusse, mille tööpiirkonnas viimane ei ole tegu toime pannud, ei saa põhimõtteliselt lähtuda kostja tegevusest tulenevast seosest.
- 31 Sellises olukorras peab kohus, mille poole on vaidluse lahendamiseks pöördutud, enda pädevuse tunnustamiseks määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 alusel näitama, miks peab kahju põhjustanud sündmust siiski pidama toimunuks tema tööpiirkonnas. Kuid see nõuab juba kohtualluvuse kontrollimise staadiumis asja sisulise läbivaatamise käigus antavale hinnangule analoogilise hinnangu andmist.

- 32 Nimelt kerkib küsimus, millistel tingimustel on mitme täideviija puhul võimalik omistada ühe täideviija tegevus teistele, et oleks võimalik pöörduda nende vastu sellesse kohtusse, mille tööpiirkonnas see tegu toime pandi. Kuid kui liikmesriikide ja Euroopa Liidu õiguskordades puudub ühine käsitusviis, mis sellist omistamist võimaldaks, on vaidlust lahendaval kohtul tõenäoliselt võimalik lähtuda tema enda siseriiklikust õigusest.
- 33 See avaldub ka asjaolus, et selline alternatiivne seos teise isiku toime pandud õigusvastase teo toimepanemise kohaga, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus selles osas aluseks võtab, lähtub Saksa õigusnormist tsiviilvastutuse valdkonnas, milleks on tsiviilseadustiku § 830.
- 34 Kuid siseriiklike õiguslike käsitusviiside kasutamine määruse nr 44/2001 raames annaks liikmesriikides erinevaid lahendusi, mis oma olemuselt võivad kahjustada määrusega järgitavat eesmärki ühtlustada kohtualluvuse eeskirjad, nagu see nähtub nimetatud määruse põhjendusest 2 (vt analoogia alusel 7. veebruari 2013. aasta otsus kohtuasjas C-543/10: Refcomp, punkt 39).
- 35 Muu seas oleks ka selline lahendus, kus seose olemasolu kindlakstegemine sõltuks siseriiklikust materiaaõigusest tulenevatest hindamiskriteeriumidest, vastuolus õiguskindluse eesmärgiga, kui vastavalt kohaldatavale õigusele võib isiku tegevust, mis on aset leidnud mingis muus liikmesriigis kui selles liikmesriigis, kus on kohtusse pöördutud, kvalifitseerida (või mitte) kahju põhjustanud sündmuseks, et sellest tulenevalt luua kohtualluvus määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 alusel. Nimelt ei võimalda selline lahendus kostjal mõistlikult ette näha, millisesse kohtusse võidakse tema vastu pöörduda.
- 36 Lisaks, kuna see lahendus võimaldaks kahju põhjustanud sündmusest tulenevalt pöörduda väidetavalt kahju tekitanud isiku vastu sellesse liikmesriigi kohtusse, mille tööpiirkonnas see isik ei ole tegu toime pannud, läheks see lahendus kaugemale asjaomasel määruses otseselt ette nähtud juhtudest ja oleks järelikult vastuolus selle määruse süsteemi ja eesmärkidega.
- 37 Pärast seda täpsustust tuleb meenutada, et kuigi kohtul, mille tööpiirkonnas ei ole väidetavalt kahju tekitanud isik tegu toime pannud, ei ole võimalik luua enda pädevust kahju põhjustanud sündmusest tulenevalt, ei välista see määruses nr 44/2001, eelkõige selle artikli 5 punktis 1, ette nähtud kohtualluvuse - sealhulgas nii üldise kui ka valikulise kohtualluvuse – eeskirjade kohaldamist.
- 38 Järelikult tuleb kahjustava sündmuse põhjustaja vastu pöörduda määruse artikli 5 punkti 3 järgi alati selle paiga kohtusse, mille tööpiirkonnas see isik teo toime pani, või sellise paiga puudumisel kooskõlas üldreegliga tema alalise elukoha järgsesse kohtusse.
- 39 Pealegi - nagu märkis kohtujurist enda ettepaneku punktis 53 - on määruse nr 44/2001 artikli 6 punkti 1 alusel võimalik luua kohtualluvus vaidluste lahendamiseks juhtudel, kus hagi on esitatud selliste isikute vastu, kes ei ole selle kohtu tööpiirkonnas tegu toime pannud, kui selles sättes toodud tingimused - eelkõige seose olemasolu - on täidetud.
- 40 Eeltoodust tuleneb, et sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas, kus vaid ühe väidetava kahju oletatava tekitaaja vastu on pöördutud kohtusse, mille tööpiirkonnas viimane ei ole tegu toime pannud, on määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 iseseisva tõlgendamisega - mis võtab arvesse selle määruse eesmarke ja süsteemi - vastuolus see, kui kahju põhjustanud sündmust peetakse toimunuks selle kohtu tööpiirkonnas.
- 41 Järelikult tuleb esitatud küsimusele vastata, et määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et see ei võimalda väidetavalt kahju tekitanud isiku – kes ei ole selle kohtuvaidluse pool – õigusvastase teo toimepanemise koha alusel luua kohtualluvuse ühe teise isiku suhtes, kes osales samuti väidetava kahju tekitamises, kuid kes ei ole tegu toime pannud selle kohtu tööpiirkonnas, mille poole on vaidluse lahendamiseks pöördutud.

Kohtukulud

- 42 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtadega esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et see ei võimalda väidetavalt kahju tekitanud isiku – kes ei ole selle kohtuvaidluse pool – õigusvastase teo toimepanemise koha alusel luua kohtualluvuse ühe teise isiku suhtes, kes osales samuti väidetava kahju tekitamises, kuid kes ei ole tegu toime pannud selle kohtu tööpiirkonnas, mille poole on vaidluse lahendamiseks pöördutud.

Allkirjad